

Aziatische Goudplevieren in Nederland in 1896-2018

Thijs Fijen, Vincent van der Spek & CDNA

An het eind van de 19e eeuw werd Aziatische Goudplevier *Pluvialis fulva* voor het eerst in Nederland vastgesteld. Na een serie vooroorlogse gevallen was er een halve eeuw (1940-89) geen enkele waarneming maar sinds de jaren 1990 wordt de soort regelmatig, en sinds de jaren 2000 zelfs (nagenoeg) jaarlijks vastgesteld. Dit overzichtsartikel beschrijft de aantalsontwikkeling, fenologie en verspreiding in de periode 1896-2018, waarbij eveneens wordt ingegaan op de verschillen met Amerikaanse Goudplevier *P. dominica*, vooral voor vogels niet in zomerkleed.

Taxonomie

Tot begin jaren 1980 werden Amerikaanse Goudplevier en Aziatische Goudplevier beschouwd als ondersoorten van 'kleine goudplevier' *P. dominica/fulva* en soms werden ze zelfs nog tot dezelfde soort gerekend als Goudplevier *P. apricaria* (cf Voous 1973). Connors (1983) beschreef dat de twee beter als aparte soorten konden worden beschouwd. Knox (1987) somde verschillen op in morfologie, rui en migratiepatronen (eerste-zomer

Aziatische overzomert op grote schaal in de wintergebieden, terwijl eerste-zomer Amerikaanse terugtrekt naar de broedgebieden) en vermeldde sympatrisch broeden. Verschillen in geluid werden beschreven door Alström (1990). Sindsdien is er brede consensus dat de twee taxa nauw verwante maar verschillende soorten zijn.

Aantalsontwikkeling: van dwaalgast naar schaarse soort

Aziatische Goudplevier broedt op de drogere delen van de toendra van Noord- en Noordoost-Rusland, van Yamal tot Chukotskiy (inclusief Wrangel Island) tot in het westen van Alaska, VS, en naar het zuiden toe op de hoogvlakten van Koryakskiy tot Noord-Kamtsjatka. Hij overwintert van Oost-Afrika tot Zuid-Azië, Indonesië, Oceanië, Australië en Nieuw-Zeeland, met daarnaast kleine aantallen in het zuidwesten van de VS (Wiersma & Kirwan 2019). Vermoede afnames van populaties lijken nog niet alarmerend en de soort staat daarom niet als bedreigd te boek (BirdLife International 2019). Bovendien zijn ze nog algemeen en het ge-

549 Aziatische Goudplevier / Pacific Golden Plover *Pluvialis fulva*, adult zomer, Lauwersmeer, Friesland, 29 juni 2008 (Cor Fikkert). Zie onder meer bruingrijze dekveren op ondervleugel, smalle witte flank en tot op onderstaartdekveren doorlopende zwarte onderdelen. Juni is atypische maand voor deze soort (slechts twee gevallen).

550 Aziatische Goudplevier / Pacific Golden Plover *Pluvialis fulva*, adult zomer, Lauwersmeer, Friesland, 29 juni 2008 (Cor Fikkert). Onder meer korte handpenprojectie (tertials bedekken handpennen bijna volledig), overwegend koudgekleurde bovenzijde met contrasterende gouden 'druppels' en lange poten (vooral tibia vallen op deze foto op).

bied waarin ze voorkomen is groot (>8 miljoen km²). Op basis van aantallen in de wintergebieden wordt de wereldpopulatie op 190 000-250 000 individuen geschat (Delany & Scott 2006).

In Nederland werd de soort tot voor kort als zeldzaamheid beschouwd maar het aantal gevallen is dusdanig toegenomen dat hij vanaf 1 januari 2019 niet meer door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) wordt beoordeeld (Gelling et al 2019). Tot en met 2018 zijn er 75 gevallen (76 exemplaren) aanvaard (figuur 1). Er zijn tien gevallen van niet op soort gebrachte 'kleine goudplevieren' en 17 ingediende meldingen werden niet aanvaard. Negen vooroorlogse gevallen in de periode 1896-1939 betreffen vangsten van zogenaamde wilsterflappers. Deze jagers hanteerden een traditionele, van oorsprong Friese, vangmethode om Goudplevieren ('wilsters') te vangen. Zonder enige voorkennis over (onder-)soorten wisten ze op basis van grootte, vlieggedrag, kleur en geluid 'kleine goudplevieren' te onderscheiden van Goudplevier (Jukema 1987). Na een lange periode zonder gevallen van Aziatische Goudplevier diende het 10e geval zich pas op 8 november 1990 aan. Het was wederom een vangst door een van de wilsterflappers, die na een jachtverbod waren overgestapt op het ringen van vogels. Nadien ging het hard. Er werden 10 exemplaren waargenomen in de periode 1990-99, 22 in 2000-09, en 35 in 2010-18. Inmiddels is het een jaarlijkse gast; 2003 is het laatste jaar zonder geval. Topjaren waren 2002, 2015 en 2016, elk met zeven. Opvallend genoeg was er alleen in 1992 nog een vangst, alle andere gevallen betroffen veldwaarnemingen. De kanteling van vangsten naar veldwaarnemingen komt waarschijnlijk omdat er veel minder met wilsternetten gevangen wordt, hoewel er na 2000 wel vijf wilsterflapvangsten van Amerikaanse Goudplevier waren. Daarnaast zijn er meer veldvogelaars die actief letten op Aziatische; de kenmerken van de drie goudplevieren zijn beter bekend, de optiek is verbeterd en er is meer kennis over waar en wanneer de soort kan worden verwacht.

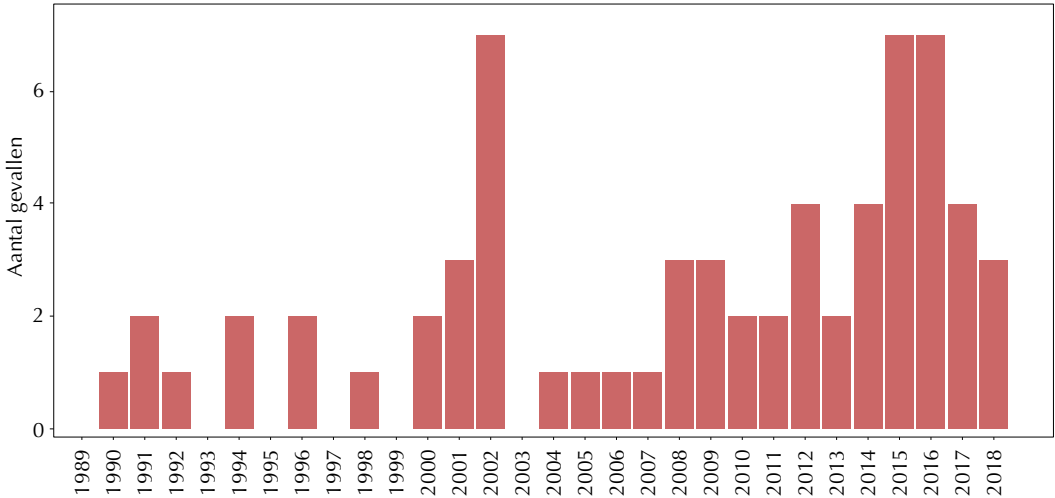
Aziatische Goudplevieren kunnen een respectabele leeftijd bereiken. Zo is op basis van ringgegevens een vogel bekend van minimaal 21 jaar en drie maanden oud (Johnson et al 2004). Daarnaast bestaat er sterke plaattrouw aan zowel de broedgebieden (Johnson et al 1993) als de overwinteringsgebieden (Morton et al 1989). Het is daarom denkbaar dat vogels die in verschillende jaren op (min of meer) dezelfde locaties werden waargenomen, ten onrechte als verschillende exemplaren zijn aanvaard.

Aziatische Goudplevier versus Amerikaanse Goudplevier: voorkomen

Elbels et al (1994) vermeldde al dat Amerikaanse Goudplevier op het vasteland van Europa zeldzamer is dan Aziatische Goudplevier, terwijl dat in Brittannië andersom is. In Brittannië is Amerikaanse inmiddels geen beoordeelsort meer en in Ierland wordt hij alleen 'geregistreerd' (een beschrijving is niet meer nodig), terwijl in beide landen Aziatische (nog) wel wordt beoordeeld. Het verschil wordt veroorzaakt door (veelal eerstejaars) Amerikaanse die vooral in september en oktober in Brittannië en Ierland opduiken, een piek die op het vasteland van Europa – net als bij meer Amerikaanse vogelsoorten – vermoedelijk goeddeels wordt gemist. Met 54 gevallen tot en met 2018 is Amerikaanse in Nederland inderdaad de zeldzaamste van de twee. Amerikaanse is jaarrond op uiterlijk wellicht makkelijker in een groep Goudplevieren te ontdekken dan Aziatische. Dat juist de lastigst te herkennen soort vaker in Nederland is vastgesteld kan erop wijzen dat het verschil reëel is, of in werkelijkheid misschien nog wel groter.

Aziatische Goudplevier versus Amerikaanse Goudplevier: fenologie

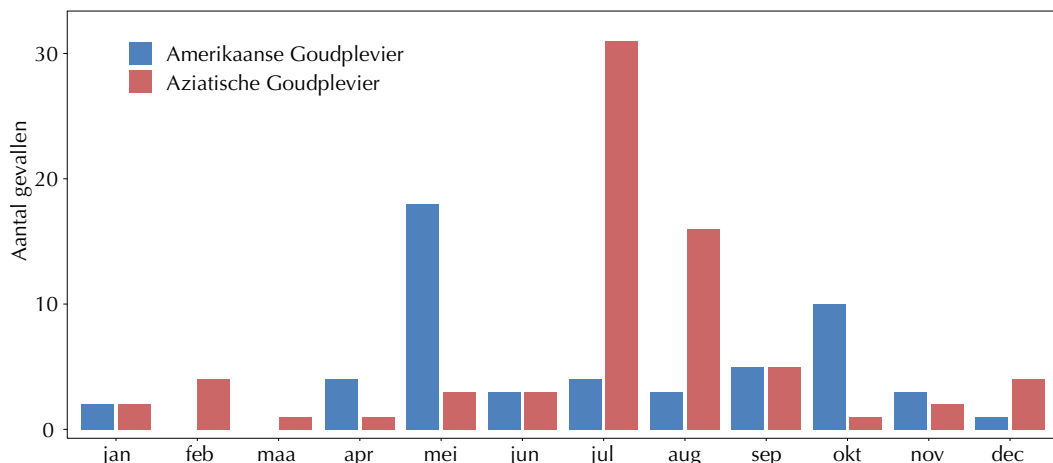
Opvallend is dat de wilsterflappers Aziatische Goudplevier, in Friesland bekend als 'lytse swarte' ('kleine zwarte') en in Groningen als 'grauwkes', beschouwden als wintergast die vooral tijdens vorstinval opdook (Jukema 1987, 1988, Jukema et al 2001), terwijl wintergevallen van Aziatische tegenwoordig zeldzaam zijn. Vijf van de negen vogels uit 1896-1939 stammen uit de periode december-februari. Daarbij dient te worden aangetekend dat slechts de verzamelde vogels zijn aanvaard en ze volgens de overlevering in werkelijkheid minder zeldzaam waren. De verhalen van 11 professionele vangers waren dusdanig consistent dat Jukema (1988) vermoedde dat Aziatische ooit algemener was dan het aantal vooroorlogse gevallen doet vermoeden, en dat in de eerste helft van de 20e eeuw zelfs mogelijk sprake was van een kleine populatie overwintersaars (Jukema 1987). Dat beeld is tussen 1989 en 2018 heel anders: ook toen waren er vijf wintergevallen maar dat is weinig op een totaal van 65 vogels. Het is speculatief of dit ogenschijnlijke fenologische verschil ten opzichte van de vooroorlogse situatie reëel is. Het verschil in wintergevallen wordt mogelijk mede verklaard doordat er nog maar nauwelijks wilsterflappers actief zijn, de winters milder zijn (minder frequente vorstinval), en de groepen Goudplevieren in de winter groot kunnen zijn en Aziatische juist dan wat kleed betreft het lastigst te herkennen is

FIGUUR 1 Gevallen van Aziatische Goudplevier *Pluvialis fulva* in Nederland in 1889-2018 (n=66); daarnaast zijn er negen gevallen uit periode 1896-1939 / records of Pacific Golden Plover *Pluvialis fulva* in the Netherlands in 1889-2018 (n=66); there are a further nine records in 1896-1939

551 Amerikaanse Goudplevier / American Golden Plover *Pluvialis dominica*, adult, Den Hoorn, Texel, Noord-Holland, 19 oktober 2009 (René Pop). Deze najaarsvogel toont duidelijke beeld van winterkleed Amerikaanse: slanke, grijze vogel, met lange handpenprojectie en vleugels die voorbij staart steken, en opvallende wenkbrauwstreef.

FIGUUR 2 Gevallen van Aziatische Goudplevier *Pluvialis fulva* (rood; n=75) en Amerikaanse Goudplevier *P dominica* (blauw; n=54) in Nederland per maand in 1896-2018 / records of Pacific Golden Plover *Pluvialis fulva* (red; n=75) and American Golden Plover *P dominica* (blue; n=54) in the Netherlands per month in 1896-2018

voor veldgelaars. Het is onbekend welk beeld ontstaat als groepen Goudplevieren 's winters systematisch en door grotere aantallen veldvogelaars worden afgezocht maar wilsterflappers vangen jaarlijks nog altijd 1000en Goudplevieren (4647-5521 per jaar in de periode 2015-17), maar geen

Aziatische. Dat doet vermoeden dat het aantal 'lytse swarte' daadwerkelijk laag is (Joop Jukema in litt). Hoewel Aziatische in alle maanden is waargenomen ligt de nadruk (tegenwoordig) sterk op de zomermaanden juli en augustus. Het verschil met Amerikaanse Goudplevier is gemiddeld genomen

552 Goudplevier / European Golden Plover *Pluvialis apricaria*, eerste-kalenderjaar, Texel, Noord-Holland, 1 september 2013 (*Toy Janssen*). Typisch voorbeeld van Goudplevier in winter: relatief onopvallend kleed met fijne tekening en kort achterlichaam. Vergeleken met Aziatische Goudplevier *P fulva* heeft deze vogel duidelijke handpenprojectie en steken vleugels net voorbij staart. **553** Aziatische Goudplevier / Pacific Golden Plover *Pluvialis fulva*, adult winter, Goedereede, Zuid-Holland, 1 januari 2017 (*Kris De Rouck*). Lang niet alle Aziatische zijn zo opvallend gekleurd als deze vogel. Zowel pootlengte als mate waarin handpennen voorbij staart steken zijn hier moeilijk te beoordelen maar goudkleurige kop met onopvallend patroon, contrasterend met grijzere borst, en mix van goudkleurige randen en witte randen aan dekveren springen eruit. Let ook op korte handpenprojectie: tertials bedekken handpennen goeddeels. Zulke sterk gekleurde individuen zijn relatief goed te herkennen in grote groepen Goudplevieren *P apricaria*.

TABEL 1 Aantal Aziatische Goudplevieren *Pluvialis fulva* in Nederland per provincie in 1896-2018 (n=75). Bij provinciegrensoverschrijdende gevallen is alleen provincie van eerste waarneming opgenomen / number of Pacific Golden Plovers *Pluvialis fulva* in the Netherlands per province 1896-2018 (n=75). For individuals recorded in multiple provinces, only province of first sighting is included.

Provincie	Exemplaren
Friesland	26
Noord-Holland	22
Zeeland	16
Zuid-Holland	5
Groningen	4
Flevoland	1
Limburg	1
Noord-Brabant	1
Drenthe	0
Gelderland	0
Overijssel	0
Utrecht	0

groot: die piekt in mei (wanneer Aziatische zeer zeldzaam is) en in wat mindere mate in oktober (figuur 2).

Verspreiding

De ruimtelijke verspreiding (tabel 1) reflecteert grotendeels die van Goudplevieren in Nederland, waarvan de grootste concentraties in de polder- en veenweidegebieden worden waargenomen. Groningen komt er met vier gevallen relatief bekaaid vanaf. Gemeenten met de meeste gevallen zijn Texel, Noord-Holland, met 14 (15 vogels; waarvan 13 na 2000), Noardeast-Fryslân, Friesland (10), en Veere, Zeeland (zeven).

Determinatie

De determinatie van de drie soorten goudplevieren is door een keur aan determinatiegidsen goed beschreven. Dit is geen determinatieartikel maar vanwege de intrigerende suggestie dat er ooit een winterpopulatie aanwezig is geweest van Aziatische Goudplevier, wordt de determinatie van vogels die niet in zomerkleed zijn, samengevat in appendix 1.

Dankwoord

Goudplevierenonderzoeker Joop Jukema voorzag een eerdere versie van dit artikel van waardevol commentaar en droeg enkele bronnen aan, waarvoor wij hem zeer dankbaar zijn. Harry Hussey van de Irish Rare Bird Committee gaf informatie over de status van de twee 'kleine goudplevieren' in Ierland.

Summary

PACIFIC GOLDEN PLOVERS IN THE NETHERLANDS IN 1896-2018 This paper gives an overview of the occurrence of Pacific Golden Plover *Pluvialis fulva* in the Netherlands and includes global range and status, taxonomy, the increase of records and their temporal distribution. The numbers have increased to the point that records are no longer reviewed by the Dutch rarities committee (CDNA) as of 2019. The last blank year was 2003. Of the two 'lesser golden plovers', American Golden Plover *P. dominica* is the rarest and still reviewed by the CDNA, whereas the situation in Britain and Ireland is reversed. There is a marked difference in phenology between the two: Pacific peaks in July and August, when there are only few records of American, whereas American peaks in May and to a lesser extent in October, when Pacific is rare. Pacific is also marginally more often observed in winter. There are even some clues that this species might have wintered in the Netherlands on a more regular basis before 1940. Some key identification features for birds in non-breeding plumage are mentioned, and birders are challenged to scrutinize flocks of European Golden Plover *P. apricaria* in winter. Perhaps more birds are still out there during winter than currently realized.

Verwijzingen

- Alström, P 1990. Calls of American and Pacific Golden Plovers. Br Birds 83: 70-72
- BirdLife International 2019. Pacific Golden Plover *Pluvialis fulva*. Website: <http://datazone.birdlife.org/species/factsheet/pacific-golden-plover-pluvialis-fulva>. [Geraadpleegd 18 juli 2019.]
- Connors, G P 1983. Taxonomy, distribution and evolution of Golden Plovers (*Pluvialis dominica* and *Pluvialis fulva*). Auk 100: 607-621.
- Delany, S & Scott, D A (editors) 2006. Waterbird population estimates. Fourth edition. Wageningen.
- Ebels, E B, Kompier, T M F & Zwaan, K 1994. Amerikaanse Goudplevieren op Texel en bij Stavoren in oktober en november 1989. Dutch Birding 16: 54-59
- Gelling, G, van der Spek, V, Lidster, J & CDNA 2019. Rare birds in the Netherlands in 2018. Dutch Birding 41: 375-400.
- Johnson, O W, Connors, P G, Bruner, P H & Maron, J L 1993. Breeding ground fidelity and mate retention in the Pacific Golden-Plover. Wilson Bull 105: 60-67.
- Johnson, O W, Bruner, P L, Johnson, P M & Bruner, A E 2004. A new longevity record for the Pacific Golden-Plover. J Field Ornithol 75: 134-135.
- Jukema, J 1987. Were Lesser Golden Plovers *Pluvialis fulva* regular visitors to Friesland, The Netherlands, in the first half of the 20th century? Wader Study Group Bull 51: 56-58.
- Jukema, J 1988. Over de Aziatische Kleine Goudplevier *Pluvialis fulva* als doortrekker in Friesland. Limosa 61: 189-190.
- Jukema, J, Piersma, T, Hulscher, J B, Bunschoke, E J, Koolhaas, A & Veenstra, A 2001. Goudplevieren en wilsterflappers, eeuwenoude fascinatie voor trekvogels. Leeuwarden.
- Knox, A 1987. Taxonomic status of 'Lesser Golden

Aziatische Goudplevieren in Nederland in 1896-2018

Plovers'. Br Birds 80: 482-487.
 Morton, M L, Bruner, P L & Johnson, P M 1989. Fat cyclicity, predicted migratory flight ranges, and features of wintering behavior in Pacific Golden-Plovers. Condor 91: 156-177.
 Voous, K H 1973. List of recent Holarctic bird species.

Non-passerines. Ibis 115: 612-638.
 Wiersma, P & Kirwan, G M 2019. Pacific Golden Plover (*Pluvialis fulva*). In: del Hoyo, J, Elliott, A, Sargatal, J, Christie, D A & de Juana, E (editors), Handbook of the birds of the world Alive, Barcelona. Website: www.hbw.com/node/53818. [Geraadpleegd 20 juli 2019.]

Thijs Fijen, Gladiolenstraat 27, 6707 HV Wageningen, Nederland (thijsfijen@gmail.com)
Vincent van der Spek, Acaciastraat 212, 2565 KJ Den Haag, Nederland (v.vanderspek@gmail.com)
CDNA, p/a Iepaan 112, 2565 LR Den Haag, Nederland (cdna@dutchbirding.nl)

APPENDIX 1 Determinatiekenmerken van Goudplevier *Pluvialis apricaria*, Aziatische Goudplevier *P fulva* en Amerikaanse Goudplevier *P dominica* voor vogels niet in zomerkleed / [identification characters of European Golden *Pluvialis apricaria*, Pacific Golden *P fulva* and American Golden Plover *P dominica* not in summer plumage]

	Goudplevier	Aziatische Goudplevier	Amerikaanse Goudplevier
Structuur			
jizz	compacte, grote goudplevier met relatief korte snavel, poten en vleugels	slanke, elegante goudplevier, met compact lichaam, lange poten en vrij lange vleugels en snavel	slanke, elegante goudplevier, met vrij lange poten en snavel en lange vleugels
poten	relatief kort en dik, niet voorbij staart reikend in vlucht	lang en slank, vooral met lange tibia; voorbij staart stekend in vlucht	vrij lang en slank, ongeveer tot staart reikend in vlucht
snavel	relatief kort en dik, en vrij rechte bovensnavel	lang en slank, meestal met wat concave bovensnavel	lang en slank, soms met wat concave bovensnavel
vleugels	niet voorbij staart stekend; nauwelijks handpenprojectie (tertials grootste deel van handpennen bedekkend)	iets voorbij staart stekend, nauwelijks handpenprojectie	duidelijk voorbij staart stekend, duidelijke handpenprojectie
Kleedkenmerken			
bovenzijde	overwegend goudkleurige bovenzijde; relatief fijn getekende veerranden	tweekleurige bovenzijde: goudgeel op mantel en grijziger op dekveren; relatief grof getekende veerranden	overwegend grijs, koudgekleurde indruk wekkend; relatief grof getekende veerranden
koptekening	vrij onopvallend, kop vaak goudgelig; meestal geen witte vlek boven snavel	volwassen vogels met duidelijke wenkbrauwstreep; bij jonge vogels vaak onopvallender koptekening, maar die hebben dikwijls vlek op teugel; doorgaans witte vlek boven snavel; kop soms goudgelig, soms grijzer	opvallend, met duidelijk witte wenkbrauwstreep die tegen grijze wang afsteekt; doorgaans witte vlek boven snavel
borst	meestal met goudgele tekening	soms grijs, soms meer goudgeel	doorgaans grijs
ondervleugel	met witte dekveren en oksel; lichtval kan rol spelen in interpretatie	met grijsbruine dekveren en oksel	met grijsbruine dekveren en oksel